

Metsäsektorin suhdannekatso 2007–2008

Toimittajat

Riitta Hänninen
Yrjö Sevola

Tekninen toimitus

Anna-Kaisu Korhonen (taitto)
Sari Elomaa (kuvat)
Jouni Hyvärinen (kansi)

MESU-tietokanta ja tilastolaskenta

Jarmo Mikkola

Tilaukset

Tilaushinta 30 €.
Julkaistaan loka-marraskuun vaihteessa
Faksi 010 2112104
www.metla.fi/julkaisut/suhdannekatso/

Tiedustelut

Raija Lahtinen
Metsäntutkimuslaitos
Unioninkatu 40 A, 00170 Helsinki
Puh. 010 211 2198
Sähköposti: raija.lahtinen@metla.fi

ISBN 978-951-40-2052-0 (nid.)
ISBN 978-951-40-2053-7 (PDF)
ISSN 1796-0053

Vammalan Kirjapaino Oy
Vammala 2007

Lokakuu 2007

Metsäntutkimuslaitos
Vantaan toimintayksikkö

Kirjoittajat

Suhdanne-ennuste

Jukka Aarnio, MMM, VTM, tutkija

Raija-Riitta Enroth, VTM, MML, tutkija

Riitta Hänninen, MMT, tutkija

Jussi Leppänen, MMM, tutkija

Antti Mutanen, MMM, tutkija

Yrjö Sevola, MML, erikoistutkija

Esa Uotila, MMM, tutkija

Jari Viitanen, YTT, tutkija

jukka.aarnio@metla.fi

raija-riitta.enroth@metla.fi

riitta.hanninen@metla.fi

jussi.leppanen@metla.fi

antti.mutanen@metla.fi

yrjo.sevola@metla.fi

esa.uotila@metla.fi

jari.viitanen@metla.fi

Erityisartikkelit ja ikkunat

Harri Hänninen, MMM, tutkija

Heimo Karppinen, MMT, professori, HY

Pekka Ollonqvist, KTT, professori

Veli Suihkonen, atk-suunnittelija

harri.hanninen@metla.fi

pekka.ollonqvist@metla.fi

veli.suihkonen@metla.fi

Sisällys

Yhteenveto <i>Riitta Hänninen</i>	4
I Kansainvälinen ja kotimainen suhdannekehitys	
1.1 Kansainvälinen talous <i>Jari Viitanen</i>	9
1.2 Kotimaan talous <i>Jari Viitanen</i>	14
2 Metsäteollisuus	
2.1 Saha- ja vaneriteollisuuden vienti ja tuotanto <i>Riitta Hänninen</i>	16
2.2 Massa- ja paperiteollisuuden vienti ja tuotanto <i>Raija-Riitta Enroth</i>	21
2.3 Metsäteollisuuden kustannukset ja kannattavuus <i>Antti Mutanen</i>	26
2.4 Metsäteollisuuden työllisyys <i>Yrjö Sevola</i>	31
3 Metsätalous	
3.1 Puuvarojen käyttö <i>Yrjö Sevola</i>	33
3.2 Raakapuumarkkinat <i>Jussi Leppänen ja Esa Uotila</i>	35
<i>Ikkuna:</i> Reaalinen kantohintakehitys pitkällä aikavälillä <i>Jussi Leppänen</i>	38
<i>Ikkuna:</i> Reaalisten vienti- ja kantohintaindeksien kehitys <i>Pekka Ollonqvist</i>	39
3.3 Yksityismetsien investoinnit ja kannattavuus <i>Jukka Aarnio ja Esa Uotila</i>	42
3.4 Metsätalouden työllisyys <i>Yrjö Sevola</i>	47
Erityisartikkelit	
Sahatavaramarkkinoiden suhdannevaihtelut Euroopassa 1970–2007 <i>Riitta Hänninen ja Jari Viitanen</i>	49
Puunmyyntien tulovirrat maan eri osissa <i>Harri Hänninen, Heimo Karppinen ja Veli Suihkonen</i>	52
Ennusteiden osuvuus 1994–2006	55

Yhteenveto

Nopea talouskasvu Euroopassa on lisännyt asuinrakentamista ja sahatavaran kysyntää sekä kasvatanut hieman myös joidenkin paperilaatujen kulutusta. Havusahatavaran vientihinnan epätavallisen voimakas nousu on tänä vuonna nostanut myös havutukin kantohinnan korkealle. Sen sijaan paperin vientihintojen kehitys on pysynyt Euroopassa yltärintonnan vuoksi heikkona ja kuitupuun hinnoissa nousu on ollut maltillisempaa. Suomessa sahateollisuuden parantunut kannattavuus on alkuvuodesta nostanut tuotantomääriä, mutta paperin tuotannon kasvua on rajoittanut tuotantokustannusten nousu vientihintakehityksen jäädessä heikoksi. Tänä vuonna metsäteollisuuden tuotannon kasvu ja alentunut raakapuun tuonti Venäjältä nostavat markkinahakkuut uuteen ennätykseen. Myös yksityismetsien puuntuotannon liiketulos nousee ennätyksellisen korkealle.

Vuonna 2008 talouskasvu vientimarkkinoilla hidastuu hieman ja asuntotuotanto supistuu euroalueella korkojen noustessa. Sahatavaramarkkinoilla kilpailu on kiristynyt jo kuluvaan vuoden lopulla ja hintojen nousu on Euroopassa yltärintonnan vuoksi taittunut. Alenevat sahatavaran vientihinnat yhdessä korkeiden puukustannusten kanssa heikentävät Suomen sahatavaran tuotannon kannattavuutta ja tuotantomäärä alenee. Paperiteollisuuden puu- ja muiden kustannusten nousun odotetaan vihdoin alkavan vahvistaa paperin vientihintoja. Sahatavaran tuotannon ja hintojen alentuminen kääntää havutukin kantohinnan vain lievään laskuun, koska tukin kysyntä kotimaassa pysyy heikentyneiden tuotimahdollisuuksien vuoksi korkealla. Paperin tuotan-

non hieman kasvaessa ja vientihintojen vahvistuessa kuitupuun hakkuut kasvavat ja hinnat nousevat.

Keskeisiä riskitekijöitä ennusteiden toteutumiseksi on Yhdysvaltain asuntomarkkinoilta alkaneen rahoituskriisin mahdollinen leviäminen muualle maailmaan ja reaalitalouteen sekä euron vahvistuminen. Euroalueen osalta tähän liittyy vielä asuntotuotantoon vaikuttava Euroopan keskuspankin lähikuukausien korkopolitiikka. Suomessa on metsäalan työehtosopimusneuvotteluihin liittyvää epävarmuutta.

Vientimarkkinoilla talouskasvu hidastuu hieman

Maaikmantalouden kasvu on viime vuodesta hidastumassa, mutta kasvuvauhti on silti poikkeuksellisen nopeaa. Pitkään jatkuneessa korkeasuhdanteessa kasvu on painottunut yhä enemmän Aasian ja Itä-Euroopan kehittyviin talouksiin. Suomen metsäteollisuuden vientiosuuksilla painotettu reaalikasvu on tänä vuonna 3,6 prosenttia ja ensi vuonna 3,4 prosenttia. Euroalueella talouskasvu hidastuu tänä ja ensi vuonna, mutta jää vielä pitkän ajan trendikasvuun nopeammaksi. Koska vahva euro ja kustannusten nousu heikentävät viennin kilpailukykyä, kasvu tulee aiempaa enemmän yksityisestä kulutuskysynnästä ja investoinneista. Saksan talous toimii euroalueen talousveturina ja on hieman nopeammalla kasvu-uralla kuin euroalue keskimäärin. Myös Britanniassa talouskasvu ylittää lievästi euroalueen keskimääräisen kasvun.

Korkojen nousu on alkanut euroalueella hidastaa asuinrakentamista ja rahapolitiikan kannalta talouskehitykseen liittyvä epävarmuus on kasvanut myös muualla maailmassa. Yhdysvalloissa korkoja on jo laskettu talouden elvyttämiseksi asuntomarkkinoiden taantuessa ja uudet koronlaskut ovat loppuvuonna ja ensi vuonna mahdollisia. Vaikka odotukset maailmantalouden kasvulle ovat edelleen myönteiset, talouskehitykseen liittyvä epävarmuus on lisääntynyt tämän vuoden aikana. Raakaöljyn ja muiden raaka-aineiden hintakehitykseen liittyy paljon epävarmuutta. Yhdysvaltojen asuntomarkkinoilta alkaneen finanssikriisin leviäminen muualle maailmaan ja reaalityönteon on mahdollista. Talousennusteiden toteutumiselle rahoituskriisin leviäminen olisi kuitenkin keskeisin riskitekijä, johon euroalueen osalta liittyy vielä Euroopan keskuspankin lähikuukausien korkopolitiikka.

Sahatavaran hintasuhdanne taittuu

Sahatavaran hyvä kysyntä ja tukkien tarjonnan vaihteluista johtunut ajoittainen sahatavaran niukkuus ovat johtaneet epätavallisen suureen sahatavaran hinnan nousuun Euroopassa. Suomen sahatavaran viennin yksikköarvo oli vuoden alkupuoliskolla noussut reaalisesti korkeimmilleen sitten vuoden 1997 hintatason. Loppuvuonna sahatavaran markkinahintoihin kuitenkin kohdistuu ylitarjonnan vuoksi laskupaineita. Asuntotuotannon kasvu alkaa Länsi-Euroopassa ennusteiden mukaan hiipua, mikä sahatavaran tarjonnan ollessa runsasta taittaa hintojen nousun. Suomen sahatavaran viennin yksikköhinta jää vuositasolla kuitenkin noin 20 prosenttia viime vuotta korkeammaksi. Sahatavaran tuotannon arvioidaan kasvavan tänä vuonna erityisesti kotimaan hyvän kysynnän ansiosta lähes 6 prosenttia, mutta vientimäärä jää lähelle viime vuoden tasoa.

Vuonna 2008 asuinrakentamisen ennustettu supistuminen useissa Länsi-Euroopan maissa vähentää sahatavaran kysyntää ja kiristää kilpailua Euroopan vientimarkkinoilla. Tämän seurauksena ensi vuodelle odotetaan hieman alenevaa sahatavaran hintakehitystä ja Suomen viennin yksikköhinta jää

vuositasolla noin 4 prosenttia alle kuluvan vuoden keskihinnan. Odotettu hinnanlasku on kuitenkin maltillinen verrattuna aiempiin suhdanteisiin, joissa voimakasta hinnan nousua on seurannut nopeasti raju hinnan pudotus. Perusteena hintaodotukselle on oletus, että korjausrakentamisen kasvu korvaa osan vähentyneestä kysynnästä uudisrakentamisesta ja että korkea raaka-aineen hinta alkaa hieman rajoittaa sahatavaran tuotantoa Länsi-Euroopassa. Kotimaassa sahatavaran kysyntä vähenee ensi vuonna hieman ja sahatavaran tuotanto alenee, mutta jää vielä vuoden 2006 tasoa korkeammalle.

Paperiteollisuudessa hintojen nousua odotetaan edelleen

Paperin kulutus on hyvän talouskasvun seurauksena Euroopassa kokonaisuudessaan hieman kasvanut tänä vuonna, mutta laskua on ollut päällystämättömän aikakauslehtipaperin kysynnässä. Vaikka papereiden hinnat kääntyivät hienoiseen nousuun jo toissa vuonna, Suomen paperinviennin hintakehitys on ollut markkinoiden ylitarjonnan vuoksi vaatimatonta. Paperin matalan hintatason vallitessa kustannustason nousu on kuluvana vuonna alentanut paperiteollisuuden kannattavuutta. Vaikka vientihinnat ovat viime kuukausina hieman kohonneet, vuositasolla koko paperin viennin keskihinnan ennakoidaan jäävän noin prosentin viimevuotisesta.

Vuonna 2008 talouskehitys jatkuu Länsi-Euroopassa suhteellisen hyvänä, ja edellytykset Suomen paperin tuotannon ja viennin kasvattamiselle ovat olemassa. Euroopan kypsillä markkinoilla paperin kulutuksen kasvu on kuitenkin suhteellisen pientä, joten Suomen vienti- ja tuotantomääriin odotetaan ensi vuonna maltillista 2 prosentin kasvua. Hieman lisääntynyt kysyntä yhdessä kasvaneiden raaka-ainekustannusten kanssa antaa edellytyksiä hintojen nousulle, mikä onkin välttämätöntä tuotannon ja viennin kasvulle. Hintojen nousua auttaneet, että raaka-ainekustannukset ovat nousseet muuallakin kuin Suomessa. Lisäksi Euroopan markkinoilla vallitsevaa ylitarjontaa on pyritty vähentämään sulkemalla joitakin tuotantoyksiköitä. Vuonna 2008 paperin ja

kartongin keskivientihinnan ennustetaan pääsevän kustannusvetoisesti kasvu-uralle ja vientihintojen nousevan keskimäärin 2 prosenttia kuluvan vuoden tasosta. Uhkana hintakehitykselle on maailmantalouden kasvuun ja euron valuuttakurssiin liittyvä epävarmuus.

Kannattavuuskehitys metsäteollisuudessa kaksijakoista

Metsäteollisuuden kannattavuuden kehityksessä on tänä vuonna merkittäviä eroja päätoimialojen välillä. Puutuoteteollisuuden tuotteiden, erityisesti sahatavaran, vahva kysyntä ja hintojen nousu nostaa toimialan kannattavuutta tänä vuonna merkittävästi, vaikka myös tuotantokustannukset ovat nousseet. Massa- ja paperiteollisuudessa kannattavuus heikkenee hieman edellisvuodesta tuotantokustannusten nousun ja tiettyjen paperilaatujen, erityisesti aikakauslehtipaperien, heikon hintakehityksen seurauksena. Kannattavuuden parantamiseksi alalla on meneillään useita tehostamistoimia.

Metsäteollisuuden kustannuksista suhteellisesti eniten nousevat tänä vuonna puukustannukset. Kantohintojen voimakas nousu vaikuttaa puukustannuksiin ja metsäteollisuuden kannattavuuteen viiveellä. Puutuoteteollisuudessa vientihintojen hieman aleneva kehitys heikentää kannattavuutta vuoden 2007 loppupuoliskolla ja vuonna 2008 tukkien hintojen pysyessä vielä korkeina. Puukustannusten nousu heikentää kannattavuutta osaltaan myös massa- ja paperiteollisuudessa, vaikka siellä suhteellisesti suurempi merkitys on muiden raaka-aineiden hintojen, erityisesti raakaöljyn, suorilla ja epäsuorilla kustannusvaikutuksilla. Puun tuonnin vähetessä kotimaisen puun kysyntä kasvaa ja puun riittävä saatavuus kilpailukykyisellä hintatasolla on avainkysymys Suomen metsäteollisuuden kannattavuuden kannalta.

Raakapuun kysyntä kasvaa kotimaassa tuonnin vähentyessä

Kuluvana vuonna mänty- ja kuusitukkien kantohinnat ovat nousseet korkeimmalle tasolle sitten vuoden 1973 öljykriisin, kun aiemmin alkanut sahatavaran voimakas hinnannousu siirtyi myös havutukkien hintaan. Tukkipuun harvinaisen nopea hinnannousu on ollut seurausta sahatavaran tuotannon kasvusta, tukkien tuonnin vähenemisestä sekä raakapuun saatavuutta rajoittaneista kuluneen talven heikoista korjuusäistä. Tänä vuonna havutukin kantohinnan ennakoidaan vuositasolla ylittävän lähes 40 prosentilla viime vuoden keskihinnan. Koivutukkien kantohinnat ovat nousseet havutukkeja huomattavasti hitaammin, vanerimarkkinoiden maltillisesta hintakehityksestä johtuen. Kuitupuun hinnan nousua on jarruttanut paperimarkkinoiden vaatimaton hintakehitys. Tänä vuonna kuitupuun kantohinnan odotetaan nousevan 12–25 prosenttia viime vuoden keskiarvosta. Metsäteollisuuden tuotannon kasvu ja alentunut raakapuun tuonti nostavat markkinahakkuut uuteen ennätykseen. Nousun viime vuodesta ennakoidaan olevan 15 prosenttia, jolloin hakkuumäärä kasvaa ennätykselliseen 59 miljoonaan kuutiometriin. Puun tuonnin ennakoidaan vähenevän noin 10 prosentilla.

Vuonna 2008 sahatavaran tuotannon ja hintojen aleneminen johtaa puumarkkinoilla tukkien kysynnän ja hintojen vähittäiseen alenemiseen, kun myös tarjonta yksityismetsistä hieman heikkenee. Havutukkien hintakehitys on vuoden sisällä laskeva, mutta koko vuoden keskihinnan ennustetaan alittavan vain vähän kuluvan vuoden tason. Vanerin tuotannon pysyessä korkealla koivutukkien kysynnän ja kantohinnan odotetaan nousevan kuluvasta vuodesta keskimäärin 3 prosentilla. Sahatavaran tuotannon lasku vähentää tukkien hakkuuta, mutta kuitupuun hakkuut kasvavat paperin tuotannon hieman lisääntyessä.

Venäjäntuontipuulle kohdistuvien puutullien odotetaan vähentävän raakapuun tuontia ensi vuonna maltillisesti. Kuitupuun koko vuoden keskihinnan ennustetaan ensi vuonna ylittävän 7–10 prosen-

tilla kuluvan vuoden hintatason. Tukkien hakkuiden vähentyessä ja kuitupuun hakkuiden kasvaessa markkinahakkuiden kokonaismäärän ennustetaan pysyvän samana kuin kuluvana vuonna.

Yksityismetsien liike-tulos ennätukseen, investoinnit kasvavat vain vähän

Sekä tänä että ensi vuonna kantohintojen nousu nostaa vuosittaiset kantorahatulot ennätyselliseen 2 miljardiin euroon. Samalla yksityismetsätalouden liike-tulos nousee korkeaksi, lähes 140 euroon hehtaarilta. Noin 50 prosentilla viime vuodesta kasva-neet kantorahatulot eivät kuitenkaan merkittävästi lisää puuntuotannollisia investointeja yksityismetsissä, vaikka metsänomistajat sijoittavatkin jatkuvasti enemmän rahaa puuntuotantoon. Julkisessa rahoituksessa painopiste on edelleen nuoren metsän hoidossa ja energiapuun korjuussa. Kansallista metsäohjelmaa tarkistettaessa tavoitteeksi on kuitenkin esitetty myös tuen lisääminen metsänhoito- ja perusparannustoihin. Tällä uskotaan voitavan lisätä kotimaisia hakkuita puun tuonnin vähentyessä etenkin pitkällä aikavälillä. Puuntuotannon kokonaisinvestoinnit kasvavat tänä vuonna 190 miljoonaan euroon ja ensi vuonna edelleen noin 195 miljoonaan euroon.

Työllisyys alenee metsäteollisuudessa ja kasvaa metsätaloudessa

Metsäteollisuus työllisti viime vuonna 67 000 henkilöä. Työllisyys on pitemmällä aikavälillä ollut hitaassa laskussa ja ennuste vuodelle 2007 on 62 000 henkilöä. Siitä puutuoteteollisuuden osuus on 33 000 ja massa- ja paperiteollisuuden 29 000. Puutuoteteollisuuden työllisyyskehitys on ollut paperiteollisuutta tasaisempaa. Massa- ja paperiteollisuudessa yritysten säästöohjelmiin liittyvät tehostamistoimet voivat aiheuttaa tulevaisuudessa supistumista toimialan työllisyydessä. Metsätalous työllisti 23 000 henkilöä viime vuonna. Tänä ja ensi vuonna metsätalouden työllisyyttä nostavat ennätysellisen suuret markkinahakkuut.

Ennusteiden perusteet ja riskit

Suhdanne-katsauksessa pyritään tuottamaan tietoa koko metsäsektorista tekemällä johdonmukainen analyysi sen nykytilanteesta ja lähiajan näkymistä. Metsäsektorin ennusteet perustuvat julkisiin tilastoihin ja maailmantalouden kehitysennusteisiin, eri lähteistä saatavaan metsäsektorin markkina- ja muuhun informaatioon sekä Metlassa tehtäviin tutkimuksiin. Käsitys maailmantalouden ja vientimarkkinoiden talouskehityksestä muodostetaan eri organisaatioiden (esimerkiksi OECD, IMF, ETLA) ennusteiden perusteella. Tämän katsauksen ennusteet perustuvat syys-lokakuun 2007 vaihteessa käytettävissä olleisiin tietoihin metsäsektorista ja ennusteisiin maailmantalouden kehityksestä vuosille 2007–2008.

Metsäsektorin ennusteet vastaavat tutkijoiden käsitystä todennäköisimmästä kehityksestä. Ne ovat piste-ennusteita ja pohjautuvat vientimarkkinoiden kasvuennusteisiin sekä muihin taustaoletuksiin markkinoista. Suurin riski katsauksessa esitettävälle ennusteille on talouskasvun odottamattomat muutokset. Maailmantalouden kasvuun vaikuttava keskeinen epävarmuustekijä on edelleen Yhdysvaltain talous. Euroopassa keskuspankin korkopolitiikka vaikuttaa sahatavaran kysynnän kannalta tärkeään asuinrakentamiseen.

Talouskasvuun vaikuttaviksi tekijöiksi on yhä vahvemmin nousemassa ympäristötekijät ja ympäristöpolitiikka. Kuluvana vuonna on nähty, että myös sääolojen muutokset vaikuttavat talouskehitykseen ja erityisesti raaka-ainemarkkinoihin nopeasti. Esimerkiksi raakaöljyn hintaan ovat vaikuttaneet tarjontashokkien lisäksi myös sääolot. Raakaöljyn maailmanmarkkinahinnan notkahdus vuoden 2007 alussa johtui Yhdysvaltain poikkeuksellisen lämpimästä alkutalvesta, joka jätti lämmitysöljyn kysynnän heikoksi. Euroopassa taas poikkeuksellisen leuto talvi häytti puun korjuuta, mikä alensi raakapuun tarjontaa ja aiheutti osaltaan myös sahatavaran ja tukin hintojen voimakkaan nousun. Sama voi tapahtua myös ensi talvena. Tätä kirjoitettaessa tiedossa on myös puunhankintaan liittyvä lakonuhka. Epävarmuutta aiheuttaa paperiteollisuuden

työehtosopimuksen päätyminen ensi keväänä.

Mikäli talouskasvu ja rakentamisen kehitys keskeisillä vientimarkkinoilla Euroopassa jäisi odotettua heikommaksi, muodostuisi metsäteollisuustuotteiden kysyntä ennustettua alhaisemmaksi. Tämä lisäisi alueella jo nyt vallitsevaa ylitarjontaa, mikä painaisi paperin hintoja alaspäin ja johtaisi sahatavaran hintojen ennustettua voimakkaampaan laskuun. Yhdysvaltain dollarin odotettua huomattavampi heikentyminen euroon nähden vaikeuttaisi vientiä Euroopasta ja lisäisi metsäteollisuustuotteiden tarjontapaineita Euroopan ulkopuolisista maista.

Ennustettua huonomman talouskehityksen vaikutukset heijastuisivat Suomen metsäteollisuuden vientihintoihin, tuotantoon ja kannattavuuteen. Metsäteollisuudesta vaikutukset leviäisivät puun kysynnän alentuessa myös raakapuumarkkinoille, metsätalouden työllisyyteen ja yksityismetsätalouden kannattavuuteen. Tällöin Suomen metsäsektorin kehitys jäisi nyt esitettyjä ennusteita heikommaksi.

*Keskeiset ennustemuuttujat 2007–2008.**

Ennustemuuttujat	2007e %-muutos	2008e %-muutos
Sahatavaran tuotanto	6	-4
Sahatavaran vienti	0	-4
Sahatavaran vientihinta	22	-4
Paperin tuotanto	2	2
Paperin vienti	2	2
Paperin vientihinta	-1	2
Markkinahakkuut	15	0
Raakapuun tuonti	-11	-1
Havutukin hinnat	35–36	-1
Koivutukin hinnat	10	3
Kuitupuun hinnat	12–25	7–10

** hintamuutokset nimellisiä*